

Verslag jurering Thuis in de Stad-prijs 2014

De inzendingen voor de Thuis in de Stad-prijs 2014

10 steden stelden zich kandidaat voor de Thuis in de Stad-prijs 2014, met één of meerdere projecten. In totaal werden 17 projecten ingediend. Antwerpen en Mechelen dienden drie projecten in. Voor Antwerpen waren dit : 't Groen Kwartier, Iglo en Park mee. Voor Mechelen: Café Herman, Openbare Verlichting met LED en Verhinderend sluisverkeer autoluwe stad. Gent, Sint Niklaas en de VGC diende elk twee projecten in. Voor Gent waren dit: Odin, en Leefstraat-experiment. Voor Sint Niklaas waren dit: Begraafplaats Tereken en Heraanleg Stationsstraat. Voor De VGC: Cultureghem en Eggevoort Friche. Genk, Kortrijk, Leuven, Roeselare, Turnhout kandideerden met één project, respectievelijk: Vollebak Vennestraat, Kortrijk Spreekt, Loket Kinderopvang, Samenbouwen aan een duurzame thuis, en Pest@pen.

't Groen Kwartier betreft de herontwikkeling van een site van 7,2 ha middenin de stad Antwerpen, en sinds het begin van de vorige eeuw bekend als het Militair Hospitaal. De ambitie van de herontwikkeling is om een gevarieerd woonaanbod aan te reiken in een groene, stedelijke en autoluwe ruimte, en tegelijk nieuwe impulsen te geven aan de omliggende wijken op het vlak van woningdiversiteit, groene open ruimte, speelfaciliteiten, wijkverbindingen en mobiliteit.

Iglo staat voor Intergenerationeel project Linkeroever en omvat de bundeling, op Europark Linkeroever, van de inzet van de stad Antwerpen in het openbaar domein, een kinderdagverblijf, een jeugdcentrum en een buurtsporthal, met de inzet van het Zorgbedrijf voor de realisatie van serviceflats, een woonzorgcentrum en een dienstencentrum. De inzet wordt aangestuurd vanuit een intergeneratiele denk- en werkwijze en is gericht op intergeneratiele ontmoeting, en op het ontwikkelen van een geïntegreerde sociale infrastructuur met voorzieningen van zorg, wonen, ontmoeting, ontplooiing, activering en ontspanning.

Park mee! is een samenwerkingsproject tussen het district Antwerpen, de groendienst van de stad Antwerpen en Natuurpunt afdeling Antwerpen Stad (NAS) dat buurtbewoners, jeugdverenigingen, scholen, transitiegroepen... uitnodigt om mee te werken aan het ecologisch beheer en onderhoud van het park Domein Hertoghe. De natuurvereniging vervult in dit project een intermediaire rol voor de samenwerking tussen het professionele groenbeheer van de stad en de geëngageerde burgers die graag mee het groen van de stad willen onderhouden.

Café Herman is een project gericht op de ondersteuning van etnische kleinhandelaars, dit om de diversiteit van handel en horeca in de binnenstad te versterken, vanuit de premisse dat een open welkom bijdraagt tot een betere integratie en een betere stad.

Het project 'Openbare Verlichting met LED' omvat de resolute keuze voor led-technologie voor de openbare verlichting in de binnenstad, via samenwerking van de stad met diverse actoren, en met het oog op een verbetering van de uitstraling, de sfeer en het veiligheidsgevoel in de stad.

Een aangename en veiligere stad is ook de inzet van het project 'Verhinderend sluisverkeer autoluwe binnenstad'. Concreet omvatte dit project de uitwerking van een nieuw circulatieplan, gericht op de realisatie van een autoluwe binnenstad tussen 11u en 18u.

ODIN is de naam van het project Openbaar Domein Inventaris, en kan gezien worden als een online atlas van het openbaar domein, waarin grote en kleine evenementen, verkeershinder en hinder ingevolge openbare werken op terug te vinden zijn. De samenwerking van de stad met externe partners, nutsmaatschappijen,

evenementorganisatoren en bouwheren maak het mogelijk deze atlas te realiseren en leidt tot een betere afstemming en beantwoorden van vragen, en draagt zo bij tot een meer leefbare stad.

Leefstraat-experiment is een project waarbij het Fiets van Trojenetwerk, de Stad en partnerbedrijven en bewoners samen zoeken hoe een andere benadering van de straat, en in het verlengde daarvan, de openbare ruimte, mogelijk is. Bewoners gaan in dit netwerk aan de slag rond hun duurzame droomstraat. Door antwoorden te zoeken op de problemen die zich tijdens het traject van een tijdelijke leefstraat voordoen, worden kennis en ervaring opgedaan om in de komende jaren tot definitieve leefstraten te komen. Tegelijk biedt de tijdelijke leefstraat een uniek aangrijpingspunt voor dialoog en dynamiek tussen bewoners.

Begraafplaats Tereken is een project met als ondertitel 'Nieuw leven na de dood'. Hiermee wordt verwezen naar de omvorming van een 19^e eeuwse begraafplaats tot een begraafpark, waar het respect voor het verleden harmonieus samengaat met de radicale keuze voor een beheer zonder chemische bestrijdingsmiddelen, en met een diversifiëring van functies, zoals het creëren van een veilige doorgangsweg naar de naburige school, en de actieve openstelling van het park voor een diversiteit van doelgroepen.

Het project 'Heraanleg Stationsstraat' omvat de ontwikkeling van een visie, gericht op de omkering van de achteruitgang van een kernwinkelgebied tot een economisch sterk en aantrekkelijk centrumgebied. Diverse hefbomen worden hiervoor ingezet, zoals de opwaardering van het openbaar domein, het stimuleren ondernemerschap, city marketing, verbetering van mobiliteit en wegwerken van leegstand, dit alles in een samenwerkingsverband tussen de stad, handelaars, belangenorganisaties, centrummanagement, en consumenten.

Cultureghem is een sociaal-cultureel project op de Abattoirsite in het centrum van Anderlecht. Het project heeft de ambitie tegemoet te komen aan de actuele nood van inwoners van Anderlecht en bij uitbreiding heel Brussel, aan kwaliteitsvolle publieke ruimtes. Het project profileert zich als een ontmoetingsruimte waar kan gespeeld, gedanst, gefeest worden, gezond gegeten en nog zoveel meer. De verschillende projecten binnen dit project, zoals Kookmet, Mixtus, Ketmet, Mixart...) brengen gezond en toch goedkoop eten samen met gemeenschapsvorming, culturele diversiteit, inspraak, kunst, ondersteunen van plaatselijke economie en beter benutten van de openbare ruimte.

Eggevoort Friche is de naam van een publieke groene ruimte in Brussel, en ook de naam van het project, waarin bewoners, ambtenaren, socio-culturele organisaties, kunstenaars, wetenschappers en jongeren uit de buurt op initiatief van City Mine(d) ideeën samenbrengen voor kleine ingrepen en micro-projecten, die de leefbaarheid van de betonnen Europawijk en de stad kunnen verhogen. Vertrekkend vanuit Map-It, een cartografiemethode die toelaat om krachtvelden te analyseren en interesses van deelnemers in kaart te brengen, werd een netwerk ontwikkeld, dat onder de gemeenschappelijke naam PUM (Project, Participatie, Urgent, Urbain, Maalbeek) diverse initiatieven neemt, met als bindend thema 'water in de stad'.

Het project Vollebak Vennestraat – met als ondertitel 'Straat der Zintuigen' beoogt een vervallen lokale handelsstraat terug een plek te geven in het stedelijk weefsel, in co-creatie met handelaars. Tevens kadert het project in de bredere strategie van de stad om de voormalige mijnomgevingen te ontwikkelen tot betekenisvolle plekken die boeiende belevings-, ontwikkelings- en ontmoetingskansen bieden en waarbij mensen uit een ruimere regio aangesproken worden door wat deze sites te bieden hebben.

'Kortrijk Spreekt' beoogt een transitieproces in het denken over stedelijk bestuur, waarbij een sterkere focus komt te liggen op de actieve betrokkenheid van de individuele burger bij de vormgeving en uitwerking van het stedelijk beleid. Inspraak en co-productie maken integraal deel uit van dit streven. 128 buurt- en wijkcomités van de deelgemeenten en de binnenstad hielpen schrijven aan het bestuursakkoord voor de legislatuur 2013-2018; elke wijk kon drie prioriteiten aanduiden voor zijn beid en elke Kortrijkenaar kon 10 stadsprojecten beoordelen via een bevraging. Extra inspanningen werden gedaan om ook de minder mondige en/of zelden gehoorde burgers te

betrekken. Binnen het project worden ook twee 'best practices' voorgesteld: budget games, een methodiek om inwoners met elkaar te laten samenwerken met het oog op beleidsaanbevelingen, en het armoedebestrijdingsplan Kortrijk, een ruim samenwerkingsverband tussen de stedelijke diensten, het OCMW en verschillende partners om te komen tot een structurele aanpak van de armoede op verschillende levensdomeinen.

Het 'loket Kinderopvang' is ontstaan vanuit de wens om een aantal knelpunten op te lossen die door ouders, toeleiders, opvanginitiatieven en het lokaal beleid kinderopvang gerapporteerd werden. Het bestaat uit een website voor ouders en toeleiders die op zoek zijn naar kinderopvang, een uitgebreide back-office voor opvangvoorzieningen, twee bemande loketten die op weekdays bereikbaar zijn, een netwerk van toeleiders en een uitgebreide back-office met statistische analysetool voor het lokale beleid.

Samen bouwen aan een duurzame (t)huis is een breed samenwerkingsverband tussen de stad en diverse actoren. Het is gericht op een implementatie van vernieuwende energie-efficiënte renovatietechnieken, rekening houdend met de financiële draagkracht van bewoners en eigenaars door middel van nieuwe, zowel individuele als collectieve financieringsmodellen. Het project voorziet in een intensieve begeleiding-zorg op maat en beoogt een zowel energetische als sociaal-economische toegevoegde waarde.

Pest@apen omvat een meervoudig lerend netwerk van diverse partners gericht op het versterken van het welbevinden van kinderen en jongeren en het voorkomen en reduceren van probleemgedrag. Het project beoogt kinderen te ondersteunen om gezond in het leven te staan en gewapend te zijn met vaardigheden die hun online leefwereld offline brengt. Centraal staat een integrale en geïntegreerde aanpak van pesten, via vroegtijdige detectie en herstelgericht werken.

De jurering

De jurering van de Thuis in de Stad-prijs verliep in twee fasen. In een eerste fase worden alle projecten gepresenteerd voor een jury bestaande uit vertegenwoordigers van de Vlaamse centrumsteden, met het oog op het samenstellen van een shortlist van projecten, die worden voorgedragen voor beoordeling door een jury van deskundigen. De voorzitter van de jury van deskundigen treedt op als procesbegeleider voor de jurering door de vertegenwoordigers van de steden. De stedelijke jury geeft per project, op basis van het ingediende dossiers, van de presentatie, en van de antwoorden op de vraagstelling, een beoordeling ten aanzien van de volgende criteria: het innovatieve karakter van het project; de beoogde effecten; de realisatiegraad; de mate van integratie van beleidsdomeinen; de bijdrage tot de stedelijkheid; de voorbeeldfunctie; de betrokkenheid van de bevolking en het participatieve karakter; de netwerkvorming. De totaalscore omvat een afweging van de kwaliteit van het project, rekening houdende met de samenhang tussen de verschillende criteria. Een op basis van deze criteria gemotiveerde shortlist wordt samengesteld.

Voor de shortlist werden geselecteerd: 't Groen Kwartier (Antwerpen), Café Herman (Mechelen), Gent (Leefstraat-experiment), Cultureghem (VGC), Eggevoort-Friche (VGC), Kortrijk Spreekt (Kortrijk).

Deze projecten werden gepresenteerd voor een jury van deskundigen, die de prijswinnaars selecteerde op basis van een vergelijking van de projecten ten aanzien van de reeds vermelde criteria voor de Thuis in de Stad-prijs.

Van de zes voor de shortlist geselecteerde projecten werden er drie niet weerhouden voor de Thuis in de Stad-prijs 2014.

Het project Café Herman, ingediend door de Stad Mechelen, wordt door de jury gewaardeerd omdat het allochtone handelaars een zichtbare plek geeft in de stad, en omdat het observatorium café een sterk

reflectieplatform biedt. Het project is evenwel nog niet structureel verankerd, en nog onvoldoende gekaderd in een ruimer geheel; er kunnen ook nog onvoldoende concrete verwezenlijkingen voorgelegd worden.

Het project Cultureghem, ingediend door de VGC, wordt door de jury gewaardeerd als een buitengewoon en nodig project; het is evenwel vooralsnog vooral te zien als een samengaan van een veelheid van initiatieven, waarbij een duidelijke inhoudelijke focus vooralsnog ontbreekt. Deze inhoudelijke focus, aldus de jury, vergt een verdieping van de sociaal-culturele werking van het project, en een sterkere verbinding van deze werking, met de uitzonderlijke ligging van de site op een marktplaats, in een wijk waar veel kinderen, jongeren en volwassenen leven in een situatie van bestaansonzekerheid en armoede.

Het project 't Groen Kwartier, ingediend door de Stad Antwerpen, wordt door de jury beoordeeld als een uitzonderlijk, creatief en intens project; als vastgoedproject is het een zeer geslaagd voorbeeld inzake publiek-private samenwerking, waarbij de stad een sterke regie voert, in een kwaliteitsvolle samenwerking met private partners. Dit sterke project houdt ook een opgave om deze site, zowel ruimtelijk als mentaal, verder open te trekken, zodat de site zich duurzaam kan verankeren in de omgeving. Dit vergt het voorzien van bovenlokale functies, en het opstellen van een cultureel en maatschappelijk programma ter ondersteuning van interculturaliseringsprocessen. Deze vereisten worden gezien en zijn in aanzet gerealiseerd, maar de jury achtte het nog te vroeg om te kunnen concluderen dat de integratie van de site in de wijk en de stad echt geslaagd is.

De projecten Gent, Leefstraat-experiment, Kortrijk Spreekt en VGC, Eggevoort Friche werden door de jury voorgedragen voor de Thuis in de Stad-prijs 2014.

De jury geeft bovendien aan 't Groen Kwartier in Antwerpen een bijzondere, eervolle vermelding, als een uitzonderlijk, creatief en intens project, een zeer geslaagd voorbeeld van privaat-publieke samenwerking, waarbij de stad een sterke en kwaliteitsvolle regie voert, met creatieve en geëngageerde ondernemers als private partners.

De prijswinnaars

Het project Eggevoort-Friche-Citymin(d), ingediend door de VGC wordt door de jury beoordeeld als een positief en vernieuwend project, dat er in slaagt een nieuwe vorm van stedelijkheid te realiseren, met duidelijke en tastbare resultaten, met aandacht voor alle bevolkingslagen, en met een sterke band met verschillende overheden. Het project fungeert als externe makelaar in een no man's land, en zorgt voor een match tussen de verschillende spelers, voor nieuwe coalities en nieuwe ontwerpen en activiteiten.

Het project Gent, Leefstraat-experiment wordt door de jury beoordeeld als een project dat getuigt van een goede strategische aanpak, met een methodiek die goed bruikbaar is voor moeilijke, buurtgebonden mobiliteits- en leefbaarheidskwesties. Een leefstraat omvat een voorlopige aanpassing, voor twee maanden, van de inrichting van een straat, volgens de dromen van bewoners; het project streeft ernaar tegenargumenten voor de realisatie van deze droomstraat, zoals bijvoorbeeld de weerstand tegen buurtparkeren als alternatief voor straatparkeren, de facto te onderzoeken en te weerleggen. Het leefstraat-experiment wordt gedragen door de Fiets van Troje, een mooi voorbeeld van een samenwerking tussen de mobiliteitsdienst van de Stad en het middenveld, met een semi-onafhankelijke positie, die een platform biedt voor overleg tussen stad en bewoners. De Fiets van Troje is bovendien een sterk netwerk, wat tal van voordelen biedt bij het zoeken naar oplossingen voor knelpunten aangedragen door de straat-of wijkbewoners, zoals problemen met betrekking tot huisvuilophaling, openbaar vervoer en parkeren.

Het project Kortrijk Spreekt wordt door de jury beoordeeld als een creatief en innovatief project, dat een interessante dynamiek teweeg brengt. Het project sluit aan bij het zoeken naar nieuwe vormen van politiek en bestuur, en het is een vernieuwende ingreep van de stad om een aantal initiatieven op gang te zetten, op een zeer open manier, en in het besef dat een aantal resultaten onzeker zijn. De jury heeft waardering voor de ingezette 'best practices' op uiteindelijk zeer verschillende terreinen, met name ruimtelijk-fysieke ingrepen en armoedebestrijding.

De jury stelt voor de Thuis in de Stad-prijs 2014 ex aequo toe te kennen aan Eggevoort Friche-City Minde(d), Gent-Leefstraatexperiment en Kortrijk Spreekt. Het gaat om drie waardevolle en beloftevolle projecten, die alle drie inhoudelijk interessante en vernieuwende inzichten bieden, en getuigen van creativiteit en engagement. Alle drie de projecten gaan over de samenhang tussen overheidsbeleid en burgerinitiatief, en elk project biedt vanuit een eigen invalshoek en op een eigen niveau een bijdrage tot deze thematiek: de grootstedelijkheid en de samenwerking tussen meerdere overheden voor Eggevoort Friche in Brussel, de straat en de buurt voor het Gentse Leefstraat experiment, de stad voor Kortrijk Spreekt.

Is de jury verheugd drie kwaliteitsvolle, aan elkaar gewaagde en inspirerende projecten te kunnen voordragen, ze stelt tegelijk dat alle projecten duidelijk moeten maken wat de stedelijke winst uiteindelijk zal zijn, eenmaal de projecten afgelopen zijn en de makelaars het terrein verlaten hebben: verdere structurele aanpak en verankering zijn nodig, evenals gedragenheid door een brede groep van mensen die erbij betrokken zijn, zowel op het niveau van de overheid, als op het niveau van de burgers. De projecten moeten verder ontwikkeld worden als een hefboom naar een nieuwe vormen van samenhang tussen overheidsbeleid en burgerinitiatief, hierbij niet vergetend dat 'de' overheid en 'de' burger niet bestaan. Belangrijk is dat vernieuwing niet ingesloten wordt binnen een actieve minderheid, maar een hefboom vormt voor het werken aan een meer duurzame samenleving. Burgerinitiatieven zijn in, en voor, een democratie essentieel, maar ze moeten gezien worden in relatie tot een creatief en innovatief overheidsbeleid, dat oog heeft voor sociale rechtvaardigheid en het waarborgen van basisrechten. Hierin ligt een opgave van 'algemeen belang'.

Maria De Bie
Voorzitter Thuis in de Stad-prijs 2014